

Dr. Szabó Marcel nyitó beszéde
a természet védelméről szóló törvény elfogadásának 20. évfordulója alkalmából rendezett
műhelybeszélgetésen és kiállításon

Tisztelt vendégeink, tisztelt helyettes államtitkár úr, tisztelt Bánszki Judit, az itt látható nagyszerű fotók készítője, és mindenki, aki megtisztelt bennünket azzal, hogy részese az ünnepi összejövetelnek, amelyet a természet védelméről szóló törvény elfogadásának 20. évfordulója alkalmából rendeztünk.

Mai összejövetelünk az értelemnek és az érzékeknek egyaránt szól, mint ahogy a természetet is nagyon sokféle módon érzékeljük és fogadjuk be, és sokféle módon hatunk rá. A meghívott kiváló szakemberek segítségével felelevenítjük, hogyan jött létre a törvény, ezt követően megvitattunk az elmúlt 20 esztendőben felmerült számos kérdés körül néhányat. Mindehhez pedig a természet olyan képeivel vettük körbe magunkat, amelyek a vizuális befogadás révén ösztönöznek arra, hogy mindent megtegyünk ezeknek az értékeknek a jövő nemzedékek számára való megőrzéséért.

A természetvédelmi szabályozás előzményei hosszú időre nyúlnak vissza, az eleinte csak a természet adományainak kíméletes felhasználásáról szóló rendelkezésektől az első átfogó szabályozás megjelenéséig.

A korai rendelkezésekre példa Zsigmond király sokszor említett 1426-os dekrétuma, ami az erdők kíméletes használatára szólítja fel a tulajdonosokat. Kimondta, hogy a főispán „*azon erdőrészeknek, amelynek fáit kivágattak, felszántását semmi szín alatt meg ne engedje, hogy ott újra erdő nőhessen fel*”.

A természet élő és élettelen elemeinek a modern értelemben vett védelme Magyarországon - ahogy azt az 1996-os törvény indoklása írja - a múlt század második felében, végén intézményesült. A természetvédelem magas szintű, átfogó törvényi szabályozására első ízben 1935-ben, az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. tc.-ben került sor. Önálló, az erdőtörvénytől független szabályozása először 1961-ben törvényerejű rendelet szintjén történt meg. A kódexszerű szabályozás 1982-ben keletkezett... de az időközben lezajlott változások és felismerések új, törvényi szintű szabályozás megteremtését indokolják.

Kiválóan és maig megszívelendő módon foglalja össze az indokokat a Nemzeti Környezet- és Természetpolitikai Konceptió, amit a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium dolgozott ki 1994-ben:

„Az ország gazdasági adottságai és a piacgazdaságba való átmenettel összefüggő tulajdonviszonyok átrendeződése a természeti erőforrások olyan újszerű igénybevételét jelenti, amely körültekintő és tudatos kormányzati intézkedéseket követel meg. A döntéshozóknak és a társadalomban mielőbb tudatosulnia kell, hogy az ország természeti környezete nemzeti örökségünk, pótolhatatlan és megismételhetetlen értékek hordozója, amelynek megőrzésében együttesen érvényesülnek az alapvető társadalmi, gazdasági, etikai, esztétikai és tudományos szempontok. A természeti örökség felbecsülhetetlen eszmei értéke mellett a jövő generációi számára biztonságot és megélhetést jelentő erőforrásként is tekintendő, amelynek megőrzésében még ma is beláthatatlan innovációs tartalékok rejlenek. Éppen ezért Magyarország természeti környezete - és benne minden természetes életközösség és ökoszisztéma, amelyekben ezek az értékek megőrizhetőek és fenntarthatóak - pótolhatatlan nemzeti kincsnek kezelendő.”

Mai beszélgetésünk tárgyát – a természet védelméről szóló törvényt – az Országgyűlés 1996. június 18-án fogadta el nagy többséggel, ellenszavazat nélkül. A Magyar Közlönyben július 3-án hirdették ki mint az 1996. évi LIII. törvényt – talán a környezetvédelmi törvény számozásától nem függetlenül. A hatálybalépés időpontja 1997. január elseje volt. (Példaértékűnek tekinthető, hogy a törvényjavaslatot az Országgyűlés egyidejűleg tárgyalta meg az erdőről és az erdő védelméről, továbbá a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló törvényjavaslatokkal, lehetővé téve e szabályozások közti összhang kialakítását. A három törvény – az 1996. évi LIII., LIV. és LV. – kihirdetése is egyidejűleg történt.)

A törvény a természet védelmének ma is érvényes korszerű felfogását tükrözi, szellemisége közel áll az Alaptörvénynek a nemzet közös természeti öröksége megóvását szolgáló rendelkezéseihez. Ahogy a törvény indoklása megfogalmazza:

- *a biológiai sokféleség tisztelőének és fenntartásának a természet egészének válogatás nélküli védelme felel meg,*
- *A rendelkezésünkre álló természeti erőforrásokkal oly módon kell gazdálkodni, hogy azok tartósan rendelkezésre álljanak, megújuló és önfenntartó képességük ne kerüljön veszélybe.*
- *Az egész társadalom a tőle elvárható módon és mértékben együttesen vegyen részt a természet védelmének megvalósításában, azon elv alapján, hogy az érdekek ütközése esetén a természetvédelmi érdek elsődlegességét kell vélelmezni, az előző két feltétel teljesedése miatt.*

A törvény elfogadásának 20. évfordulója alkalmából e jeles esemény létrejöttét kívánjuk feleleveníteni a mai műhelybeszélgetésen, és egyúttal különböző nézőpontokból megvitatni azt, hogy az elmúlt két évtizedben miként váltotta be a törvény a hozzá fűzött reményeket, milyen változtatásokra lenne szükség akár a törvényben vagy más jogszabályokban, illetve a jogalkalmazásban, hogy céljának jobban megfeleljen, a törvény alapvetésében megfogalmazottak megvalósuljanak. Az utóbbihoz kapcsolódóan csak felvillantani szeretnék néhány kérdést a közelmúltból, amivel az ombudsmani munka során mi szembesültünk, és ahol aggályok merültek fel a törvényben is foglalt természetvédelmi célok megvalósíthatóságáról: ilyen volt például a környezet- és természetvédelmi hatóságok integrációja a kormányhivatalokba, a szakhatósági rendszer visszaszorulása, az erdőgazdálkodási szabályozás rövidtávú gazdálkodói orientáltságú változtatásának ismételt felmerülése, a védett természeti területek vagyonkezelése.

A törvény és a törvényen alapuló, annak figyelembe vételével létrejött jogszabályok rendszere meghatározó jelentőségű a magyar természetvédelem alakulásában, fejlődésében, így abban is, hogy a nemzet közös természeti öröksége megóvásának Alaptörvényből eredő kötelezettsége miként teljesül.

Meggyőződésem, hogy a természetvédelem kellően erős szabályozása az egyik sarokköve annak, hogy az Alaptörvényben foglalt kötelezettségeinek az állam eleget tudjon tenni, ezért nagy érdeklődéssel várom, miként látják ezt a beszélgetés résztvevői.

Most szeretnék néhány szót szólni a teremben látható fotókról és alkotójukról. E magával ragadó képek „szerzője” Bánszki Judit, aki nemcsak képei révén természetvédő. Geográfus és környezetvédelmi ökológus, 2000 óta dolgozik a környezet- és a természet védelméért felelős minisztériumok mindegyikében. Természetfotósnak 2007-től vallja magát, amikor intenzíven kezdett e területtel foglalkozni. Nem tudom, mi a nehezebb munka, a Nemzeti Környezetvédelmi Programot írni vagy a terepen órákig, napokig lesben állni, míg eljön az az egyetlen pillanat, amikor egyszerre minden összeáll, és akkor azt késedelem nélkül kell megragadni. Bánszki Judit mind a két tevékenységét nagyszerűen végzi. Képei nemcsak a természet megértését, szeretetét mutatják, hanem festői látásmódjával a közvetlenül láthatónál is többet tud mutatni. Judit végtelenül szerény ember, kifejezetten megtiltotta, hogy hosszabban méltassuk a nagy nyilvánosság előtt, ezért kérem a jelenlévőket, hogy majd külön-külön gratuláljanak a kiváló alkotásokhoz.

Bízom abban, hogy ez a beszélgetés és a kiállítás hozzájárul ahhoz, hogy 20 év múlva, amikor a természet védelméről szóló törvény 40. születésnapját fogjuk ünnepelni, az itt látható állatokról, növényekről, tájakról, erről a csodálatos változatosságról nem mint múltbéli emlékeinkről, hanem mint a jelen szerves alkotórészeiről lehet továbbra is beszélni.

A kiállítást megnyitom, és átadom a szót Csepregi Istvánnak a műhelybeszélgetés első részének levezetésére.